

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม : กรณีศึกษาบ้านลำเปา ตำบลลำไพล อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม และเพื่อศึกษาผลของกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม และปัญหา อุปสรรคที่มีต่อกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยมีผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย ตัวแทนจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกเทศบาล กลุ่มแม่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข ครูผู้ดูแลเด็ก และตัวแทนจากชาวบ้าน รวมจำนวน 10 คน และกลุ่มผู้ปกครองเด็กปฐมวัยอายุ 3-4 ปี ที่มีความสนใจและยินดีเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเทคนิคที่ใช้ในการวางแผนขั้นเตรียมวิจัย ได้แก่ การจัดเวทีระดมความคิดเทคนิค AIC การประชุมอย่างมีส่วนร่วม Focus Group บัตรคำ และแผนที่ความคิด (Mind mapping) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น ข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปหรือการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณมีการวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการศึกษาสามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจะสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับดังนี้ คือ

- 1) กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม 2) ผลของกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ

ผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม 3) ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมครั้งนี้มีกระบวนการ 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.1 การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชนและคัดเลือกแกนนำ

การดำเนินการในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้พบปะพูดคุยกับชาวบ้านและกลุ่มแกนนำเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับโครงการวิจัยและชักชวนให้เข้าร่วมโครงการ เมื่อสร้างความเข้าใจและได้รับความสนใจและการยอมรับจากชาวบ้านและแกนนำแล้ว จึงได้คัดเลือกแกนนำที่มีความพร้อมและมีความสนใจในการเข้าร่วมกระบวนการวิจัย จำนวน 10 คน

1.2 การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานร่วมกัน

การดำเนินการในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค AIC ในการสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อกัน โดยให้ทุกคนได้เปิดใจถึงการทำงานที่ผ่านมา ซึ่งพบว่า การทำงานที่ผ่านมาทุกคนมีการทำงานแบบแยกส่วน ไม่ได้สะท้อนผลของการทำงานให้ทุกฝ่ายทราบ เมื่อทุกคนเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันแล้ว จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการทำงานร่วมกัน

1.3 ระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน

การดำเนินการในขั้นนี้ ดำเนินการโดยการจัดเวทีประชาคม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มแกนนำและตัวแทนผู้ปกครองที่ยินดีเข้าร่วมกระบวนการ โดยการจัดเวทีผู้วิจัยและแกนนำได้นำเสนอผลการสำรวจและศึกษาชุมชน เพื่อให้ทุกคนเห็นถึงสภาพปัญหา เมื่อทุกคนเห็นสภาพปัญหาแล้ว จึงได้เสนอแนวทางในการดำเนินการร่วมกัน โดยแบ่งเป็นแต่ละกิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ชุมชนและผู้ปกครองสามารถทำร่วมกัน และกิจกรรมที่จะต้องทำร่วมกับหน่วยงานอื่น เวทีประชาคมในครั้งนี้ เป็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงได้กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย

1.4 การวางแผนการดำเนินงาน

การดำเนินการในครั้งนี้เป็นการสรุปผลการจัดเวทีประชาคม โดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็นของกลุ่มแกนนำเป็นการสรุปกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนดกิจกรรม คือ (1) การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเด็ก (2) การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ รวมเป็นโครงการสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อย ซึ่งมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อย

1.5 การดำเนินงานตามแผน

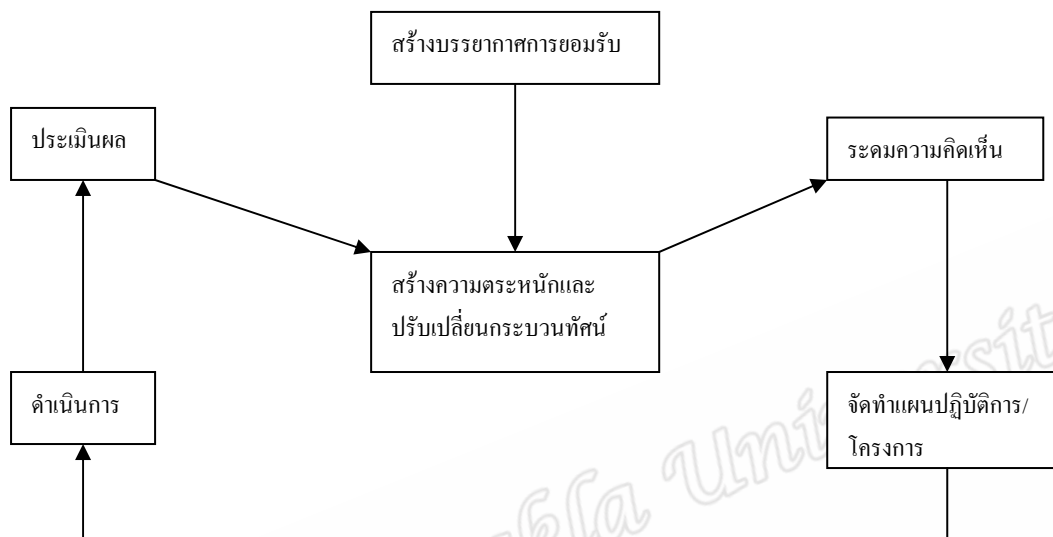
การดำเนินการตามแผน โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ซึ่งทีมดำเนินการประกอบด้วย ครูผู้ดูแลเด็กและกลุ่มแม่บ้าน และจัดโครงการสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อยเป็นกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกันทุกฝ่าย

1.6 สรุปและประเมินผลกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

การดำเนินการในขั้นการสรุปและประเมินผลที่ต้องการทราบว่า กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ที่ได้จัดขึ้นมีผลเป็นอย่างไรบ้าง พบว่า จากกระบวนการในการวิจัยและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมกิจกรรม และมีความพอใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สิ่งทีกลุ่มแกนนำได้รับจากการเข้าร่วมกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม คือ ได้เรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน และจากกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนเห็นความสำคัญและได้รับความรู้เพิ่มเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย

ผลจากกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม คือ ตัวแทนผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ จากกระบวนการสามารถสรุปได้ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 ขั้นตอนกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและ
ชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

2. ผลของกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

2.1 ผลการดำเนินงานตามโครงการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

จากกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม พบว่า กระบวนการนี้ทำให้กลุ่มแกนนำเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ก่อให้เกิดการเรียนรู้และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานร่วมกัน มีการระดมความคิดในการหาแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งรูปแบบการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์สถานการณ์และหาแนวทางร่วมกัน ผลจากการดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม คือ กิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง และ โครงการสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อย สามารถดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้จนครบทุกกิจกรรม

2.2. ระดับความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของผู้ปกครอง

จากกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม พบว่า ผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับสูง แต่มีบางส่วนยังมีความรู้ไม่ถูกต้องในบางข้อ คือ ยังไม่ทราบว่า การทำโทษเด็กด้วยการชูปะหรือตีเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นของเด็ก เป็นการพัฒนาการทางด้านสังคม และไม่ทราบว่า การเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นกับเพื่อน ในวัยเดียวกันหรือบุคคลอื่นมีผลต่อพัฒนาการทางด้านสังคม และจากการสังเกต สัมภาษณ์ ผู้ปกครองได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการอบรมเลี้ยงดู ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมแก่ลูกในด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม เห็นได้จากกรณีที่ผู้ปกครองนำบุตรหลานเข้าร่วมในกิจกรรม โครงการสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อย เป็นจำนวนมาก และมีการใช้เหตุผลในการพูดคุยกับลูก มีการสนับสนุนให้เด็กได้เล่นกับเพื่อนๆ วัยเดียวกัน และมีการเล่นนิทาน

2.3 การปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของผู้ปกครอง

จากกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม พบว่า ผู้ปกครองเด็กมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี มาก แต่มีบางส่วนที่ต้องส่งเสริมให้มีการปฏิบัติมากขึ้น คือ การพาเด็กไปเที่ยวในที่ต่างๆ ด้วยกัน และเปิดโอกาสให้ลูกได้ทำกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น และจากการสังเกต สัมภาษณ์ ทั้งผู้ปกครองและเด็กมีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม เช่น เปิดโอกาสให้ลูกไปเล่นกับเพื่อนบ้าน มีการยกย่องชมเชย เมื่อเด็กแสดงความสามารถเป็นผลสำเร็จ ลูกสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และมีการแบ่งปันของเล่น หรือขนมให้กับผู้อื่น

3. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ได้แก่ ภาระงานของกลุ่มแกนนำและขาดสถานที่จัดประชุมและจัดกิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย นำมาอภิปรายผลได้ตามลำดับ ดังนี้

1. กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

กระบวนการวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเปิดใจรับฟังซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ อันเนื่องมาจากกระบวนการทั้ง 6 ขั้นตอน คือ การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชนและคัดเลือกแกนนำชุมชน การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การทำงานร่วมกัน การระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพ ปัญหา สำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน การวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานตามแผนงาน และการสรุป ประเมินผลกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543: 143) และบัณฑุร อ่อนคำ (2541: 14) ได้สรุปกระบวนการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอนไว้ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงานและร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้
- 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุนหรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
- 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจโดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม
- 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ทันที

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม : กรณีศึกษาบ้านลำเปา ตำบลลำไพล อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการ

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมกัน วิเคราะห์สภาพ ปัญหา การหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน การวางแผนดำเนินงาน การดำเนินงานตาม แผน การสรุปและประเมินผล เป็นรูปแบบการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับปานกมล พิสิฐอรรรถกุล (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการ มูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา พบว่า การใช้รูปแบบการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ได้ และทำให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับเสาวณีย์ ไคว้ตระกูล (2544 : 65-69) ได้ศึกษาการเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กชาว กะเหรี่ยงอายุ 0-5 ปีในหมู่บ้านพะมอลอ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้เทคนิคการวิจัย เชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพเด็ก และส่งเสริม พัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจและสังคม แต่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สื่อ วัสดุอุปกรณ์และ กิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ยังมีน้อย ส่วนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเลี้ยงดูเด็ก ประกอบด้วย ความพร้อมของเด็ก ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมของชุมชน แกนนำชุมชน และ เจ้าหน้าที่ภาครัฐให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ผลของกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

ผลของกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม พบว่า กลุ่มแกนนำและผู้ปกครองกลุ่ม ตัวอย่างมีความพอใจต่อการดำเนินการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการ เตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมและคิดว่ากระบวนการการเสริมสร้าง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม นี้จะมีความยั่งยืนเนื่องจากการดำเนินการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม โดยการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีจุดเริ่มต้นจากชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน แต่ก็ขึ้นอยู่กับ ปัจจัย คือ กลุ่มแกนนำจะต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องเข้ามา กระตุ้นและตรวจสอบการทำงานของทีมงานเป็นระยะ ผลการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม หลังการ ดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่สำคัญที่นำมาอภิปรายมีดังต่อไปนี้

2.1 ผลการดำเนินงานตามโครงการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

การวิจัย (PAR) โดยมุ่งเน้นให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของเด็กที่จะเป็นอนาคตของชาติต่อไป การเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทำให้ทุกคนมีเป้าหมายในการดำเนินงานและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ จึงมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสุทธิศักดิ์ หวานพร้อม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านพระม่วง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำนวน 33 คน ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยประกอบด้วยผู้วิจัย คณะครู พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา และผู้นำชุมชนกลุ่มต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า การนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ส่งผลให้เด็กกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์และมีพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านความคิดสร้างสรรค์หลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัยเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการวิจัย และพบว่ากระบวนการวิจัยนี้สามารถระดมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาการวิจัยได้ทุกชั้นของกระบวนการวิจัยและวิทยา นุชานนท์เทพ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อป้องกันโรคอุจจาระร่วงในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การเข้ามามีส่วนร่วมของแกนนำชุมชนที่ได้รับการยอมรับของชุมชนมาร่วมทีมวิจัย ร่วมกันศึกษาปัญหา วิเคราะห์ทางเลือก หาแนวทางแก้ปัญหา การวางแผนงาน โดยใช้วิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดเวทีประชาคม เทคนิค AIC แผนภูมิความคิด บัตรคำ โดยทีมวิจัยทำหน้าที่กระตุ้นให้ชุมชนรับรู้และตระหนักถึงปัญหาโรคอุจจาระร่วงในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี และชุมชนร่วมมือกันปฏิบัติตามแผนงาน โดยมีทีมดำเนินการในชุมชนเป็นแกนนำรับผิดชอบแบ่งพื้นที่เป็นโซนตามโครงสร้างการบริหารงานของหมู่บ้าน ตลอดจนงานร่วมกันติดตาม ประเมินผล และสรุปบทเรียน

2.2 ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของผู้ปกครอง

กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ส่งผลให้ผู้ปกครองมีความรู้ในการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการวิจัย สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

แห่งชาติ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการให้ความรู้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสอายุต่ำกว่า 3 ปีในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ในการเลี้ยงดูเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีเพิ่มขึ้นจากเดิม

2.3 การปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของผู้ปกครอง

การดำเนินการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม จากการที่ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นและหาแนวทางร่วมกันในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ช่วยให้ผู้ปกครองมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิรา กี่สวัสดิ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความพร้อมทางการเรียนของนักเรียนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 168 คน พบว่า นักเรียนชั้นอนุบาล 1 โดยส่วนรวมและจำแนกตามวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบเข้มงวดควดขันมีความพร้อมทางการเรียน โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ ความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญาและด้านอารมณ์และสังคมอยู่ในระดับมาก ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความพร้อมทางการเรียน โดยรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ ความพร้อมด้านสติปัญญา และความพร้อมด้านอารมณ์และสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความพร้อมด้านร่างกายอยู่ในระดับมาก และจากการสังเกต สัมภาษณ์ ทั้งผู้ปกครองและเด็กมีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม เช่น เปิดโอกาสให้ลูกไปเล่นกับเพื่อนบ้าน ลูกสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนากุ ไชยแสง (2550 : 91) ได้ศึกษาการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมเด็กปฐมวัย ด้วยกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโพธิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 พบว่า การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยได้เล่นรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ ทำให้เด็กรู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เด็กเกิดการเรียนรู้โดยไม่รู้ตัว ทำให้เกิดการปรับพฤติกรรมตัวเอง จากเด็กที่มีอารมณ์แปรปรวนง่าย ยังไม่รู้จักรักษาอารมณ์ ที่เคยยึดตนเองเป็นศูนย์กลางตามธรรมชาติของวัย เปลี่ยนมาเป็นการรู้จักควบคุมอารมณ์ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการแบ่งปัน ช่วยเหลือ มีความอดทนมากขึ้น ทำให้เกิดคุณลักษณะตามวัย (คุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์) ซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัยต่อไป

ผลของกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่

เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมและเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาซึ่งกิจกรรมและโครงการ คือ การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และโครงการสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และควรให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครองและกลุ่มแกนนำชุมชน เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

1.2 ผู้ที่ทำงานร่วมกับชุมชนควรมีคุณลักษณะที่ดี คือ มีความตั้งใจจริง มีทักษะและมนุษยสัมพันธ์และมีเทคนิคในการกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

1.3 ควรมีการบูรณาการการทำงานเข้าด้วยกันในด้านการวางแผน การปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อแบ่งเบาภาระงานของแกนนำชุมชนที่ต้องรับผิดชอบงานกับทุกหน่วยงาน

1.4 การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน วิธีการวิจัยนี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าผู้นำชุมชนและกลุ่มต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการระดมการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้นในการนำวิธีการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ถ้าได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากบุคคลดังกล่าวแล้วย่อมส่งผลให้การมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยประสบผลสำเร็จได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม กับชุมชนที่มีบริบทต่างกัน

2.2 ควรมีการวางแผนการวิจัยให้เหมาะสม เป็น โครงการต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นผลในระยะยาว

2.3 ควรศึกษาการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยแบบองค์รวมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม